

Lätweeschu drauga

p a w a d d o n s

pee № 29 un 30.

19. un 26. Juli 1845.

S i n n a s

^{pahr to,}
Là ar ewangeliuma mahzifchanu eet paganu semmès.
^{Trefchajs gads.}
^{Dhira sinna.}

Rà ar to eet wakkara Afrikà, ihpaschi pee tahs tautas, fo sauž Sufu.

Dahwida 30tā dseefmā, no 7tas persches lihds Itai tā lassam: „Gan es fazziju eeksch mannas labklahschanas, es muhscham ne schaubischohs. Jo Kungs, zaur tawu labbu prahstu effi tu mannu kalnu pastahwigu darrijs, bet kad tu tawu waigu apflehpi, tad es istrubzinajohs. Dewis pee-sauzu es Kungs, un peeluhdsu tew, af Kungs! no firds.“

Jau effam deesgan peenahkufchi, ka zilweks, kad winnam labbi klahjabs, paleek drohschs. Winsch drihs aismirst, kahds nelaimigs, kahds grehzigs, un kahda nedrohschā pohsta likstā winsch patlabban bijis un tif tā kà pa sapneem grabbsta pehz tahs leelas laimes, kas winnam tif, tā fakhoht, dohmās ween preeksch azzim rahdahs. Winsch arween' paleek drohschaks, stiiraks paschmihletajs un tahds lepnis, kamehr winnam tā nahk preekschā, ka wairs itt ne mas zittadi ne warroht winnam notift; winsch dohma buht palizzis par tahdu kalnu, fo ne kahda wehra wairs ne warroht trihzinahk. Bet tad nu arri ahtri un peepeschi warr notift, ka winsch no sawas augstas weetas warr tift nomests semmē; un tad israhdahs gluschi tā, itt kà wifs Deewa palihgs no winna pa wissam buhtu atstahjees, itt kà Deews pahr winnu wairs ne tuht ne liktohs sinnaht un ne ar puss ausi us winna waidahm un luhgschanahm ne klaufitohs. Ak, kà tad tas istrubkstahs; jo augstaki winsch pirmahl' stabwejis, jo dšilkaki nu friht, un tā saploht, ka ja-dohma: nu wifs pa gallam. Tas weenigs padohms, ar fo wehl warr turretees, irr tas, ka tad jo stiiraki waijaga Deewu luhgt, tā, kà Dahwids darrija — fo lassijam muhsu preekschwahrdds. Rà tas gaddahs pee weena zilweka, tā pat arri reisehm noteek pee leelahm zilweku beedribahm, ihpaschi pee missionu-beedribahm. Daudsreis' tahs sawu darbu itt jauki eefahk; kur tif ween aisenem, wissur isbohдахs labbi; ne kur ne kas naw pretti, warr redseht ik azzumirkli ka laudis pahrwehrschaus us labbu un jau fahk strahdneeki to leetu turreht par pilnigaku, ne kà ta ihsti irr un winai fahk ar leelakeem soh-teem us preekschu dohtees. Tā nu zerre, ka arween jo labbaki eeschoht un, kaut gan wehl patš eefahkums wehl naw labbi eefaknohts, jau nemmahs ar johni strahdaht un atgreest wissu wesselu tantu. Turklaht winneem firdis jau paleek drohschakas; wairs Deewu ne peeluhds tif firsniigi, wairs ne fargahs no ta eenaidneeka, kas sleppeni pakkat gluhn, un ne mas wairs ne peeminn, kahda ta paganu tauta jau no sawas dabbas irr samaitata. Bet, kas noteek? Gekam dohma to darbu jo labbi eefahkufchi, tē jau eenaidneeks irr kahjās un ahtrak, ne kà dohmaja, irr wifs atkal pa gallam; no ka tif leelas leetas zerreja. Tā teem

missiones draugeem jau daudsreis' irr gaddijees Ausruma semmēs un tā pat arri jau lahgu lahgahtin notikke pa Afrikas semmi. Jau daudsreis' mihlā prahtā tee draugi no Sjerra Leones un no Senegambias, kā arri wehl no zittahm wakkara-Afrikas pussēhm, dohmaja wissu Afriku pahrwērtiht, bet dauds reis' teem no sawas zerribas bij' ja-atlaischahs un daschus labbi eefahktus darbus atstah, kad tas Kungs sawu waigu passēhpe un winnus ar to isbeedeja. Tomehr ne buhtu gan pareiji, kad no ta wissa liktohs pa wissam sewi no ta labba darba atbaidiht nohst! Tas Kungs ar to tif gribb rahdiht, ka zilweki bes winna ne ko ne warroht eespeht, unlai tee jo wairak preekesch winna pasemmojahs un jo pastahwigi turrahhs pee winna flahst un winnu luhds. Un kad to darrisin, tad tas isfehhs sehklas graudinsch teescham sels un sawa laika auglus nessihhs. Ta deht, lai katurreise, kad mehhs dsir-dam, ka teem missiones draugeem tā naw isdeweēs, kā wehlejam, tuhlin ar Dahwidu fakkam: „Dewis pcesauzu es, Kungs, un peeluhdsu tew, ak Kungs! no firds!“

Schoreis, jums, mihli lassitaji, atkal ko stahstisim pahr teem eedsihwota-jeem Afrikas wakkara pussē un ihpaschi pahr tahdu weetu, kas aston gaddōs jau pusslihds seedeja, bet tad wisseem Deewa walsibas mihlotajeem par firds-fahpehm apstahjahs tā ka wehl lihds scho baltu deenu gan driht 30 gaddus zaur' gull atmattā. No 1809ta lihds 1818tam gaddam tur ap Pongas uppi un pee tahs tautas, ko Susu nosauz, missionari itt brangi strahdaja. No ta laika tee gan apstahjahs; bet mehhs tatschu ne warram to weetu nu peemirsi, tur pirmak' tif labbi gahjis. Jo kad to eedohmajam, tad mums firds silst, un pahr tahdu semmi un tautu jo preezigi warram Deewu luhgt, no kam jau sinnam, ka tur to swehtu Deewa wahrdu spehhs naw suddis. Raut jel mehhs, schahs sinnas lassohht, firsnigi peeluhgtu Deewu!

Kā jau wissas zittas paganu tautas, tā arr' ta Susu tauta irr no greh-keem un mahneem lohti samaitata. Un ja teem arri ta paganu tizziba wehl fahdu dsirksteliti no braktu-mihlestibas buhtu atstahjuse firdi, tad to taggad ta neganta wehrga andele, kas tē wehl pilnā spehla pastahw, un ta tizziba us burweem, pa gallam irr isdsehufuschi. Un ka juhs drufzin dabbutu nojehgt, fahdi winni irr ne ustizzami, ne ustizzigi, mahnu-tizzigi, atreebigi un affins-fahrigi, tad tif weenu weenigu notikkumu jums tē zelsim preekeschā, ko missionars Wenzels mums passinnōs. Wiini teem laudin, ko zitti par burweem ap-fuhds, leek dsert to sawadu sarkanu uhdeni, no ka tizz, ka tas ne wainigeem ne fahdu kaiti ne darroht, un tif tohs wainigns ween us weetas nonahwejoht. Us tahdu wihti diwi zilweki reise gallu dabbutufuschi un Wenzels scho notikkumu usraksta tā: „Tas wihrs, kam schi nelaipe gaddijahs, pallabban manā mahja strahdaja pee buhweschanas, kad winna pascha dsihwoflis nodegge. Ta deht nu winnam wajjadseja no muhsu darba atstahtees un eet sawu paschu dsihwofli atkal buhweht. Tif ko to sew bli' usbuhwejis, tad zaur sarkanu uhdeni sawu gallu dabbutu, ko winnam bij' usspeedufuschi dsert. Tas eemeelis us scho nelaimi bija tahds: Bija zitti lautini no winna isluhgufuschi laiwinu, ar ko pahrzeltēes pahr uppi. Winsch to bij' labpraht dewis un winna seewina bij' teem brauzejeem wehl dahwinajuse lihds fahdu sawadu ruhktu, bet wesseligu angli, ko tee nosauz Kohlah. Tee bij' fahkuschi to baudiht, bet tuhlin arri mannijufuschi, ka ta weeta, fur ko nokohduschi, palikkuse melna, kas jau allasch pee scheem kohka-augteem noteek. Tuhlin tee us to fainneeze brehze, ka ta gribbejuse win-

nus nonahweht. Tomehr tee kahpe tai laiwâ eefschâ un brauze probjam. Bet kad pahr dauds to zilweku bija eefschâ, tad ta laiwina uppes widdû apgahsahs un diwi no winneem noslihte. Trefchajs tikke us mallu atpakraf, bet ais bai-
 lehm, mehns palizzis, tad ar rehku rahdija us to buhromanni, ka tas effoht pee tahs nelaimes wainigs un to laiwu tihfchi tâ taiffjis, ka tai bijis ja-
 apgahschahs. Nu wiffi Negeri schohs nabbaga lautinus par burreem apsubdseja, tohs naktis-lailâ fanehne zee' un teem ar warru usspeede to farkanu uhdeni
 dsert. Tas wihrs tublin us weetas nomirre un ta seewa pehz mas stundahm
 arri aisgahje zaur scho ne prahtigu lauschu trakumu." „Woi tad muins nu
 ne buhs" — tâ Wenzels sawu grahnatu beigdams wehl raksta — „ne peckuf-
 suscheem un pazeetigi strahdabt us preekschu, ka tee labdarrigi ewangeliuma
 faules starri dabbu tanni tumfibâ laustees eefschâ, un tohs nabbagus lauti-
 nus no tahdas breefmigas un negantas mahnu-tizzibas atswabbinah?"

Pee teem Susus laudim daschâs weetas garr to Pongas uppi, ihpafchi
 tannis apgabalds, ko nosauz Baschia un Kan offi, no 1809ta gadda sah-
 foht, eetaifija skohlâs. Schinnis skohlâs usnehme behrnus no wiffada wezzuma,
 kur winnus dohmaja kristigi usaudsinaht un tâ pamafitim fataifist labbu raugu
 preeksch tahm pa wiffam swehru fahrtâ dschwodamahm tautahm. Schinnis
 skohlâs tee behrni dabbuja pahrticku un apgehrbu, un tikke kohpti un usnemti
 tâ, kâ muhsu puffe, bahrinu- naminds darra. Englenderu semmê daschas gas-
 paschas bij' sabeedrojuschahs us to, if gaddâ til dauds naudas turp doht,
 zil preeksch teem wajjadsechoht, un prohti: katra gaspascha preeksch weena behrna,
 tâ, kâ tas tad notikke, zil gaspaschu tanni beedribâ eedewahs, til arri behrnu
 tikke usnemti, ko tad kristibâ tublin nosauze tanni wahrâ, kahds winna labba-
 darritajai bija. Tee lautini eefahkunâ wis ne gribbeja labbâ prahtâ sawus
 behrnus tur nodohht, jo tee ne warreja saprast, kâ jel winnu behrni warretu
 labbaki palikt, ne kâ schoe paschi effoht. Bet pamafitim wiini padewahs; un
 ihfâ laifâ atraddahs behrni pa funteem schinnis skohlâs.

Pahr to dschwî schinnis skohlâs missionars Wenzels tâ rakstija: „Til ko
 deena aust, tad wiffi behrni peezellahs. Teem masakeem behrneem un teem,
 kas patlabban til eefahkuschi mahzitees lassihht, teem wajjag' skohlu, gullamu-
 istabu un sehru tibriht, kamehr tee mezzaki behrni sawus galwas gabbalus mah-
 zahs. Pehz tam wiffi dohdahs us uppi masgatees; weens no puischeem teek
 listis par usrangu, ka kahdas blehnas ne darra. Kad no uppes amahf, tad
 wiffi sanahf pee rihta-pahrtareem. Es teem lassu preekschâ kahdu nodaku is
 bibbeles un teem daschas weefinas ihfi un tâ kâ preeksch behrneem derr, isfai-
 droju, ka tee jo labbak' nomannitu, kahda winnu firds irr un ka teem Pestitaja
 wajjagoht; pehz tam meh's wiffi kohpâ Deewu luhdsam. Pehz pahrtareem, kad
 pulkstens irr 8, tad turram brohkasli. Tad zitti behrni mahzahs to, kas win-
 neem usdohht, zitti mahza saweem beedreem to, ko paschi jan mahf; alkaf zitti
 strahda dahrsâ, jeb peenes malku ar sawahm muldahm. Kad pulkstens, irr 10,
 tad eefahkam skohlu. Pa preeksch teek dseefma dseedata. Tad Deewu luhdsam,
 un kad to beiguschî, tad wiffi, kas mahf lassihht, bibbele lassa. Pehz tam pirma
 skohlneeku dalla jeb klasse raksta un diwi wezzaki no scheem darbojabs ar to
 ohtru skohlneeku dalla. Beidsoht alkaf Deewu luhdsam un dseefmu uodseedam,
 tâ, ka wiffa ta mahziba 3 siundas laifâ sawejahs. No pulksten 1 lihds 2 irr

maltites laifs. Pehz tam atkal zitti behrni mahzabs rakstih un rehkinabt, un
 zitti nemmahs sawus usdohsus gabbalus ismahzitees. Ny pulstien 4 puischeem
 teef wehlehts iscet us meschu, fur allasch missionars Klein winneem irr lihds
 par waddonu. Nolikta laifa tee atkal teef safauti kohpa, un katris puisis pah-
 nefs kahdus mescha auglus mahja. Kad wakkara swezzes teef eededsinatas, tad
 behrni atkal dohdahs pee mahzibas. Pehz pulstien 8 turram wakkara-pahrtarus.
 Te atkal teef kahda nodalla is bibbeles wianeem preekscha lassita un us saproh-
 tamu wihsi isskaidrota. Pehz to atkal Deewu luhdsam un puischi tad eet gul-
 leht. Bet pirmis apgulstahs, wehl katris behrns ihpaschi Deewu luhds, — Ta
 tas gabje deenu no deenas schinnis skohlàs; un lai gan tee behrni jau bija pa-
 demuschees wiissos sawu wezzaku grehks un netikkunds, tad tatschu pee tabdas
 mahzibas tee drihs palikke labbaki un wiissas leetas itin tikfuschis us preekschu dsinnahs.
 To mihtaki bij redseht, ka pamasui arri to behrni firdis usmohdahs un
 tai ewangeliuma gaismai atwehrehs. Schurp un turp tee behrni pa wakkareem
 masos pulzinos nolihde kahda faktina, lassija bibbele un tad firsnigi Deewu pee-
 luhdse. Kahds no teem wezzakeem puischeem is sawas paschas firds farakstija
 weenu luhgschanu, fo missionars Benzels appasch winna gultas atradde. Schi
 luhgschana skann ta: „Al Kungs, atdarri tu muhsu firdis, ka mehhs tahs us
 tewi pazestam un tew pateizam par tawu laipnibu un scheblastibu, fo tu mums
 parahdijis, sawus missionarus schinni semme subtidams, lai tee mums to zellu
 us debbestam rahditu. Mehhs schdejам tuinsiba; bet nu tu effi mums subtijis sa-
 wus kalpus, ka tee muhs apgaisnotu ar to pateesigu ewangeliuma gaismu muhsu
 Kunga Jesus Kristus wahrda. Mehhs pateizam wisseem saweem draugeem
 Englenderu semme, ka tee mums drehbes subtijuschis, ka mehhs warretum apgebr-
 tees un mums arri usturru sagahda. Al, kaut tas Kungs muhsu firdis atdar-
 ritu, ka mehhs warretu preeksch teem luhgt, ka Deews tohs, kad tee nomirsi,
 usnemtu debbestis. Mehhs gribbam preezatees un lihgsfotees pahr to pestifchanu,
 kas pee mums nahkse. Ja mehhs tahm ewangeliuma mahzibahm paklausim,
 tad tur winna pasaulè lainigi buhsim; bet to no few pascheem ne warram. Al
 Kungs, palihdsi mums, ka mehhs tawus swehtus wahrdu saprohtam, un ka mehhs,
 mahja buhdami, ar ziteem pahr teem farunnajamees un fakkam: nahzeet un re-
 dseet, fo tas Kungs pee mannas dwehseles irr darrijis! Mehhs schinni semme
 dsihwojam un ne ka ne sinnamam pahr Jesu Kristu, tawu weenpeedsimmuschu
 Dehtu, fo tu pasaulè subtijis, tohs grehzineekus swehtus darriht. Bet taggad,
 Kungs, tu no tawas leelas scheblastibas effi subtijis sawus kalpus, kas mums
 tawus brihnischfigus darbus pasluddina. Palihdsi mums, al Kungs! ka
 mehhs pehz tawa prahta darram un tawus swehtus bauslus turram. Al Kri-
 stus, paklausi muhs! Tawi wahrdi mums falka, ka tu paklausoh, kad
 behrni tewi pecluhdsobr. Lai jel muhsu pajemmiga luhgschana tawa preekscha
 nahk. Al Kungs, Debbest-Tehws, pee ka jel mehhs buhsim eet, ja ne pee te-
 wis? Al Kungs, mums wajag nahk, sawus zellus preeksch tew lohziht un
 tew pateikt par to scheblastibu, fo parahdi mums nu wisseem zilwekeem. Amen.
 Warreja arri jau manniht, ka sinnama firds winneem, teem lautineem, sahze
 mohstees un atsiht, kas essoh labb un kas launs. Tas grehks, fo winni jo
 beest padarra, irr sahdsiba. Dauds sagligi behrni arri atnabze muhsu skohlàs;
 bet ka tas swehtajs Gars scho netikkumu slahpeja, to warr saprast no teem

stahsteem, fo missionars Benzels pahr to raksta. Wensch stahsta ta: „Weens puifis pagahjuscha gadda bij labbibu sadfis is mannas flehts. Ne weens zilweks to ne bij redsejis, wensch arri to ne bij ne weenam fazzijis, bet jau trihs mehneschus zaur to sabdsibu paslehptu turrejis. Kad nu es, ka jau eerasis, ik deenas kahdu noballu is bihbeles winneem preekscha lassu, un to isffaldrodans winneem rahdu, ka Deews irr ja-bihstahs, tad schee wahrdi winnam reis' ta us firds kritte, ka atskahrte, ka to labbibu sagdams, effoht lohti prett Deewu noseedsees. Wensch to leetu pateize kahdam zittam puifim un no ta luhdie padohmu, kas schim nu effoht ja-darra. Tas winnam atbildeja: „Zew waijag' sawu grehku issubdseht tam missionara-kungam Benzelam.“ Tad nu kahda wakkara, kad wak-kara luhgschanu bijam noturrejuschi, tas pais puifis is skoblas' istabas, dewahs man pakkal un wiffi zitti Negeru sehni winnam us pehdahm pakkal. Kad nu tam prassiju, fo gribbeht, tad schis man sawu grehku skaidri issubdseja, un teize, scham effoht bail', ka Deews scho ta grehka deht ne sohdoht. Es nu winnu ar ihseem wahrdeem pamahziju un peesaziju, us preekschu no tahdeem un teem lihdsigeem launeem darbeem fargatees. Tur stahst luhkoju ka swebdams to winnam prahta eespeest, ka waijagohht weenumehr Deewu preeksch azzim turreht un ka tad, kad to darrischoht, ne kad ne apgrehtoschotees; jo kad gan ne weens zilweks, tad tatschu Deews winnu redsoht un sawa laika par launeem darbeem sohdischoht. Wensch bij' lohti noskummis pahr sawu grehku, — ta deht tad to atkal eedrohschinaju un teizu, ka Deews winnam Jesus, sawa mihsa dehla, labhad, tohs grehkus peedohschoht; bet winnam waijagohht firsniqi no ta isluhgtees to swebtu Garru. Wiffi puifchi palikke firdi satreekti un man apsohlija, ka ne bubshoht sagt. Kai Deews dohd, ka schee jehrini ta labba Ganna mihsigai balsei paklausitu!“

No scheem stahsteem warram redseht, ka to behrnu prahts dunnahs us labbu. Pamasam warreja jau dauds no winneem kristiht un prohti tad, kad tee jau pa dascheem gaddeem tikfuschu bij' rahdijuschu, ka teem labs prahts effoht, tam Kungam Jesum kalpoht. Waschia aprinkl missionars Kenners us reis' kristija lihds 90 behrnus. Kahds skohlmeisters, kas no winnu paschu tautas, wahrda Zellorum Harrison, kas scho leelu kristibu redseja, rakstija kahdam sawam draugam ta: „Tahdu preezigu deenu es sawa muhscha wehl ne esmu peedschwojis un swebtijis, ka scho, kurrä dabuju redseht, ka tik dauds mannu tautas brablu jau irr tik tahst tikfuschu, ka tohs warr kristiht; un ne kas ne bij' jau-faki redseht, ka tas, kad scho swebtu darbu strahdaja. Arri to preeku redsejam, ka muhsu basniza bij' tik pilna lauschu, ka daudseem waijadseja abrupus durmim stahweht. Peezi lihds feschu Afrikaneru wezzakee arri te bija klahr. Schodeem man wairak ne ka kahda zitta reisè ta zerriba atplanke, ka Deews pahr manneem nabbageem un nelaimigeem tautas laudim to swebstastibas-sauli liskohht usleht.“

Missionars Benzels, kam Deews bij' palihdsejis eeksch Kanosti basnizu ustaisiht, ta pat kristija leelu pulku behrnu, fur dauds simti Afrikaneri bija klahr. Tas mannam meesas azzim patees' jauki bij' skattih' ta wensch raksta; bet wehl jo jaukaki bij' preeksch tizzibas azzim, schè schinni tumtscha pasaules faktà redseht tahdu Kristus draudsi un eeraudsiht tohs behrnus, kas winnam tikke eeswebtiti. Es teescham simu, ka daudsi no muhsu beedribas draugeem un labba-darritajeem to ar leelu preeku buhtu redsejuschi, ka tas auskellis schinnt semmè us-ect un ta pestischanas deena aust. Un fo tad wehl fazzischu pahr

tee missionari atkal eesahje skanni schehlotees, ka wissa appakschejas Gihneas juhr-
 malla atkal gan tikschoht apgahnita ar to besdeewigu un ne schehligu grehka-
 darbu. Un tas arri pateesi ta notiffe; un missionars Renner August mehneft
 1815 rakstija: „Sawâ pehdejâ grahamatâ es rakstiju, ka pa 12 mehnescheem ne
 weens wehrgu fuggis muhsir uppê ne effoht bijis redsamâ. Bet taggad jau
 pirmajs atkal parahdijahs. Pehdejâ pagahjuschâ neddelâ weens fuggis mas
 beenâs wairaf ka 200 meerigus eedsihwotajus par wehrgeem nojagge un
 prohti tahdus laudis, kas, us to assu wehrgu-dsinneja pahragu ne mas wairs ne
 dohmadami un sawâ firdi pahr to fristigu Kungu Wilberforze Deewu luhgdami,
 pilnâ meerâ dsihwoja. Ut, kâ lohti taggad winnu firdim wajag' fahpeht! Zan-
 nis pagahjuschôs 12 mehneschôs wissur dsirdeja tohs wahrduâ: „„„„„Tas zeenigs
 Kungs Wilberforze un winna draugi irr Afrikas dehleem meeru sagahdajuschi,
 winni taggad apgehrbj tohs plikkus un pa-ehdina tohs isfalkuschus.““ Jau
 wissi lautini sahje dohtees us darbu; winni wehrpe un aude drehbes, rihsa bij'
 winneem pa pilnam, no badda ne bij' ne pehdas ko manniht; neweenu ne redseja, kas no
 ta nahwiga, par zilweku affinim eepirkta brandwihua apreibis; wissur bij' pilnigs
 meers. Taggad atkal ta nelaine kahjâs! Wissi rihs, ko beidsiht iskuhle, teef
 pahrdohiti par brandwihnu, nebehdiba atkal eet wallâ un wissa semme atkal irr
 sajukkuse. Kahda nelaine wehl zaur to zelsees un kahdas breefmas taggad
 missionareem usnahks!“ Te nu redsam, kahdi sabihjuschees tee mihli missionari
 bija. Un kâ tad nu ne buhs tahdâ listâ! Zo schinni sajulschana, kas taggad
 zehlehs, tikke Kanoffi ispohtita; un kamehr to nodedsinatu Baschia wehl
 buhweja, jau bij' redsamâ, ka atkal jaunâs breefmas to draudeja. Un teem
 prettineekeem pateesi isdewahs to leelaku dalku ehku aisedsinahit. Tanni beh-
 digâ sinâ, ko missionars Nilander pahr to raksta, arri stahw tâ: „Kad ug-
 guns tâ wissu muhsu nabbadribu bij' aprihjis, tad no tahm bailehm muhsu prahti
 tâ bij' pahrpilditi, ka mehâs tanni swehtdeena pehz tam ne warrejam sawas
 dohmas sadabbuht kohpâ. Ne weena bibbele, ne luhgshanu= nei dseesmu-grah-
 mata bij' no ugguns isgahbta.“

Ta behdiga leeta bij' schi, ka taggad arri paschu to eedsihwotaju prahts atkal pahrwahrtahs
 zittahds. Daudseem bij' pelna no tahs wehrgu-andeles un schee tadehl ne gribbeja wis laut
 to apstahpeht; zitti us teem missionareem duhnigi palikke tâ dehl, ka Englenderu karrâ-fuggi
 teem wehrgu-fuggeem pakkal dsinnahs, zaur ko daschu reis' teem gaddijahs weenam ar ohtru
 kantees kâ karrâ. Tee wehrgu-kuptschi luhloja tohs laudis winneem — teem missionareem —
 wirfû ribdiht ar lannu; un tâ tad pamafam wissi laudis palikke prett winneem ne ustizzigi un
 lanni. Un ka tas pateesi tâ bija un ka tee laudis lohti us to dewahs, to warreja redseht
 kad 1817â gaddâ wissi laudis bij' sapulzejuschees spreesht pahr weenu Englenderu karrâ-fuggi,
 kas gan bij' amahjis un fur, ja winnu wezzajs kehniash Wake tik buhtu palahwis, wiss
 buhtu tizzis isnihzimahts. Missionars Renners pahr to tâ raksta: „Pirma leeta, pahr ko tee sprees-
 dumu prahtija, bija schi, ka muhsu jann'usbuhwetâs ehkas tiktu sadedsinatas. Kehniash Wake
 wajjabieja pahr scho leetu spreesht. Bet tas wezzajs wihrs atteize: „„„„„Nê, tam tâ ne wajag'
 notikt! Ja juhs to darrat, tad juhs mannu wahrdu apgahnaht un ne weens no teem balteem
 wihreem wairs man blaklam ne sehdehs.““ Pehz scheem wahrdeem tee us kahbu azzumirkli
 palikke meerâ. — Nu tee sawâ starpâ norunnaja, muhs aplawihit. Schis padohms winneem
 wisseem labbi patikke; un winni dohmaja, ka to darriht winneem jau effoht brihw tadehl, ka
 mehâs peederroht pee Sjerra-Leones, ar ko winneem taggad karsch. Dakein atkal bij' ja-spreesch.
 Tas atbilbeja: „„„„„Nê! ja schee sweschineeki mannu semmi atstahj, tad lai winni arri nemm
 libds wissu, kas winneem peederr; un lai ne weens bes mannas wehlechanas winnam ko par launu
 darra.““ Kohiti nemeerigi pahr scho wezzu wihri tee aigahje prohjam, un nu dohmaja us to,
 kâ tee muhsu dsihwibu mums warretu atnemt. Pirmôs laifôs, kad winni arween man pah-

mette, ka Engländeri tik tabeht missionarüs schurp sühtoht, ka winni to semmi gribboht dab-
 buht par sawu, tab es winneem reis atbilbeju, ka es ar sawu dšihwibu pahr to galwoju, ka ta
 naw. Taggad nu weens tohs sapulzinatus laudis ta usrunnaja: „„Das jau mums irr sin-
 nams, ko Rennera lungs reis' us mums fazzija: ja Engländeri ar karru nahtoht muhsu
 semme, tab mums effoht brihw winnu nokaut. Taggad irr karsch; pehz winna pascha wahr-
 deem mums nu irr ta walla, winnu nokaut. Rennera lungs irr tas ehrms, kas muhsu
 tihrumus ispohtsta muhsu semmi islaupa un muhsu kohka-auglus aprihj. Kad mehš jakti tur-
 ram us ehrmeem, kapehz tab ne arri us winnu?““ Zits atkal teem sanahkuschcem tahdu pa-
 dohmu dewe: „„Muhsu tehwi tehwi wissus tahdus nokahwe, kas dewahs us wiltibu. Mums arri
 irr ta patte walla. Rennera lungs irr wiltibu darrijis; ta dehl es us to pastahwu, ka winnu
 wajjag' nokaut.““ Wissi zitti klachtuhdami winna padohman peekritte. Tik fehninam wehl
 wajjadseja to apstiprinaht. Bet Bale pahr tahdu sahtana padohmu itt warreni apskaitahs un
 atbilbeja: „„Ne weenam zittam, ka tik mannim irr ta walla, sweschineekus, ko es esmu us
 nehmis, nokaut. Es to ne darrischu un ne weenam no jums naw brihw, to darricht!““

Ta nu us reis to missionaru puhles tur isnihste; un ta peepeschi wissu schehligu lautinu zer-
 riba isputteja wehja. Preeksch ta brihscha nu kan bija ta wehra pahrgahjuse; bet tuhlin atkal
 irr ta preekschu wehl missiones darbus tur strahdaht, ne warreja dohmaht. Renners rakfija:
 „„Rehnisch Bale mums gan ne leedf spreddikus fazziht; bet ne kahdi klausitaji ne sanahze.
 Pahrgahjuschä mandaga es gribbeju eeksch Liffas spreddiki fazziht; bet jebshu gan ta pilsehta
 irr lauschu pilna, taischu ne weens ne gribbeja to ewangeliumu klausitees. Tee leelakee wehr-
 gu-luptschu dšihwo sché mums itt tuwu un tee ranga, ka ween warr, tohs laudis rihdicht kritti-
 gai tizzibai un dšihwei pretti. Tik ilgi, kamehr ta wehrgu andele spehka paleek un kamehr tag-
 gad tee Eiropööri us to jo breefmigali dohdahs, tamehr ar missiones-darbeem ne ko ne warr isdar-
 richt pee scheem nabaga lautineem; un muhsu dšihwiba katra reise irr ka putnis kohka, sarrä.
 Tee tizzigi draugi lai pahr mums Deewu luhds. Kaut jel tas Kungs wahrus zerribu usturretü.
 Kad missionari weenä weeta teel wajjati, tab winneem irr wehlehts us zittu weetu aisbeht.“
 Missionars Renners pehzal' wehl sinno, zik breefmigi ta wehrgu-andele wehl irr, rak-
 fidsams, ka pa teem 12 mehnescheem no Juli-mehnescha 1817 lihds Juli-mehnesim 1818 tik
 ween no Pongas upp'mallas lihds 3000 Negeru wehrgi aiewesti; un arri to winsch apleezina,
 ka pa teem 8 pehdejeem mehnescheem wairal' wehrgu effoht aiewesti, ne ka pa teem preeksch
 tam pahrgahjuschcem trim gaddem, ta, ka is dshraju muttehm par sakkamu preeka wahrdu skan-
 noht schee wahrli: „Lai weizahs wehrgu-andele!“ un schohs wahrus dachbureis tas
 peedfiridhts wehrgs patš, glahsi peemuttes lidams, sawas dwehseles pahrdewejam lihds isfauzoht.

Ta nu usnahze weens kaweklis pehz ohtra. Laudis missionareem wairs ne ustizzeja; wissi
 wezzi grehki atkal bij' pilnam atmonduschees, un skohlas nihle nihdamas. Turklacht wehl tas
 sawads drudis, kas tur no ta sawada gaisa zekahs, daschu brangu un ar to dšihwi jau ap-
 radduschu missionari aishrahe us duffu. Bes tam wehl tahs ihpachas breefmas, zaur ug-
 guns woi zaur slepkaweem tik nokauti, weenadi ween winnus draudeja, ta ka tad, to wissu
 kohpa pahrdohmajoht, ta missionaru-beedriba eeksch Frit aun Ejerra-Leone tanni 16ta Zebbruar
 1818 nojpreede, tohs Kristus wehstneschus no Eusu-jahrmallas us sawu koloniü atpakkal
 faukt, un to arri Juni-mehnesi tai pascha gadda isdarrija. Behdigi un lohti sahpyigi skann tee
 wahrli, ko kahds Eusu jauneklis is paschu to breefmu widdus us to missiones beedribu rakfia:
 Tur stahw: „Paldees Deewam, kas manni irr israhwis no tahs nesinnas, kurrä manni tau-
 tas lautini maldahs, un ka es mahzijohs pascht to weenigu pateefigu Deewu un winna Dehlu Jesu
 Kristu un winnam kalpoht. Bet, wai Deewin, kahdi tumfschi manni tautas brahlir! Winni
 ne to ne warr eeredseht, ka tee missionari winneem to preezigu wehsti pahr Pestitaju slub-
 dina, bet labbal' stoiga sawu zellu un pa wissu sawu muhschu paleek tumfsiba mihlali, ne ka
 Deewu zellus eet, preeksch ka winneem tak wajjag' sawus zellus lohziht un tam sawus grehklus
 isfuhdseht, ko tee darrijuschu un karris lihds sawai pehdejai stundai. Kaut jel Deews pahr
 winneem apschelotohs; jo winni ne sinn, ka winni warr glahbti tik un arri ne gribb to zellu us
 muhschigu laimi mahzitees. Kaut Deews no sawas schehlastibas wissus missiones beedrus swehtitu!“

No ta laika ne kahda missiones tur wairs ne warreja pastahweht. Mums nu ne kas naw
 darrams, ka Deews jo karstaki ja-luhds, ka winsch pahr Afriku apschelotohs un to no tahs
 sahtana waldischanas atpestitu. Tadehl fazzisim ar Dahwidu: „Tewis mehš peesauzam, Kungs,
 un pecluhdsam tewi, ak Kungs! no firds.“ Amen. A. E.

Zas Latweefchu draugs.

1845. 19. Juli.

29ta lappa.

Stahsti pahr to fristigu dseefmu taifitaju Georg Neimarku.

Trefcha nodaka.

Preeks pahrwehrschaß par leelahm behdahm.

Seemas-fwehtku eglite nu spihdeja un mirdseja no fwezzehm Neimarka dsih-wokli. Tehws un mahte darbojahs, sawai mihtai meitinai kahdu preeku sagahdaht; un Sofie patte, tumschâ preeksch-istabâ buhdama, gluhneja pa atslah-gas zaurumu eekschâ, gribbedama jel redseht, ko mihtli wezzaki gan darroht. Smukka lelle, ko mihtla mahte bij' pataifijuse, fwehtdeenâ swahrzini, ko Sofie jau fenn bij' tibkojuse, rakstama grahmata ar spalwahm, un smukka bihbele, wif-sas schahs leetas preeksch winnas tiffe noliktas us galda.

Tehws nu atwehre durwis un laide maso eekschâ. Ak, kâ ta gauschi preezajahs, wiffas tahs jaukas dahwanas eeraudsidama. Winna pilnâ preekâ lehkaja ap galda apkahrt, fehre tad scho, tad atkal to sawâ rohkâ, brihscheem butfchoja tehwu, brihscheem mahti, brihscheem atkal to brangu bihbeli.

Tehws pa brihtinu nomannija, ka mahte bij' aismirsuse pee tahm zittahm dahwanahm peelikt arri tohs gahrdumus, ko bija sagahdajusehi, kâ ahbotus, reektus un saldâs karraschas. Wansch mahtei kluffi to pateize un schi kluffinâm islihde pa durwim ahra kunkâ, kur winna tahs dahwanas skappi bij' paglabajuse, un gribbeja tahs eenest. Tas skappis bij' augschâ, us teem pahr wehrbalkeem pahrlikteem galdeem uszeltis, pee ka pa peesleenamû treppi warreja peetikt. Pa to staryu Sofie usgahje stary sawahm dahwanahm to smukkn lelli, kas tur bij' paslehpta appaksch teem jauneem swahrzineem. Ak, kas tas par ne-îsfakkamû preeku winnai pahr to bij'! „Ak memmin! ak memmin!“ tã winna kleeðse leelã preekã. „Kur winna palikkuse?“ tã ta brihnodamees jautaja.

„Winna îsgahje ahra,“ tã tehws atbildeja, „bet winna drihs atkal eenahks.“

Sofie tomehr ne gribbeja us mahtes gaidiht, bet sawâ leelã preekã skrehje pa durwim ahra, mahti usmekleht, un winnai par to lelli pateiktrees.

Mahte, trepju gallã stahwedama, ne gribbeja tai ne masatbildeht, bet turrejahs itt kluffi, kad ta masina, no preekã aisgrahbta, pehz winnas sauze. Sofie, jau dohmadama, ka mahte effoht paslehpufehß, sahze pa tumsu pehz winnas grabstihht un usgruhdahs us tahm treppehm, kas ne bij' stipri gan peesleetas, un tahs nu apgahsahs. Mahte, kas wirsû stahweja, krisdama us skapja stubri, fadausija galwu un tad wehl us grihdu pahrlause kahju un freisu rohku. Glu-

fchi bes samannas winna gulleja pee semnes un affinis pluhde is fatreektas galwas. Bahls no bailehm, tehws isstrehje no istabas ar swezzi, jau skaidri saprasdams, ka wairs labbi ne effoht. Sofie drebbeja ka apses lappina. Tif kad nelainniga mahte druszin sahze fungsteht sawas breefmigās sahpes, tad tehws arri tā kā'atjehdsehs no sawahm bailehm un raudsija palihgā steigtees. Winsch to nesse gultā, luhfoja tahs piuhsdamas affinis saturreht, un Sofie steidsehs pehz doktera.

Pa pahri minutehm tas mihlign doktera fungs arri bij' flahht un taissjahs tahs wainas sa-seet — bet Deewam schehl! jau pee winna azzim warreja no-skattihht, ka winsch scho nelainni atraddis par bailigu, fur mas ko labbu warreja zerreht. Pahr dauds affinis jau bij' nostrehjuschas, tā, ka nelainniga flimneeze reisu reisahm pagihbe. Neimarks apnehmahs ne ko ne taupiht pee ta, kad tif winna mihlu seewinu warretu glahht un pee dsihwibas paturreht. Marta, ta flimneeze, tif mihli un ruhpiigi kohpta, juttahs druszin labbaka. Tehws un meitina, abbi diwi raudadami stahweja pee winnas gultas un bij' us matta gattawi wissu to darriht un sagahdaht, ko tif ween flimneeze woi ar pufswahrdeem, jeb ar azzim dewe saprast, ka winna scho woi to gribboht. Tee bija behdigi seemas-swehtki! No gawileschanas zehlehs waimanas, behdas un raises, kas taggad tahs nelainnigas peederrigus mohzija. Kas nu gan tas zilweks irr? Ratra azzumirkt warr winnu tas nelaines listens gahst! Tahds apflahpts raddijums winsch irr, ka ne tif dauds, ka melnumis ais nagga, — winsch ne sinn no ta, kas winnam us preekschu gaddisees. Lai nu gan schis nelainnigs listens bija tif gauschi gruhhs, Neimarks tatschu ne kurneja prett Deewa ne-is-dibbinajamu gudribu un sinnu. Winsch ar Deewam padewigu firdi un ar Sibrafa wahrdeem teize tā: „No Deewa nahht laime un nelaime, dsihwiba un nahwe!“

Dokteris, kad tas wissu bij' padarrijis, ko ween spehje un sinnaja, aisgahje prohjam un sohljahs, no rihta, gaismai swihstoht, atkal buht flahht.

Patlabban kahds dikti klaueja pee durwim. Un kad atdarrija, tad Martas brahlis, Neimarka schwahgeris, eenahze. Schis nu gan ne atnahze wis ka draugs, brahlis, jeb ka lihdszeetigs tuwaks, behdigus eepreezinaht; ne, nohte winnu speede te atnahht. Bet kahda fchi nohte bija? Bija tahda, ka winnu gribbeja gruhst zeetumā, parradu deht, ko kahrtes spehledams un palaidigi dsihwodams pa mallu mallahm bij' sataissjis, — to deht winsch krahwahs sawam gohdigam schwahgerim us kalla. Winsch, kas no schehluma ne ko ne jutte, pa wissam un ne buht ne luhfoja us to nelainnigu behdahm, winna auffs bij' kurlas, mihlas mahsas waidu balsi dsirdeht. Winsch tif dohmaja us naudū, kad tif to warretu dabuht, sewi no kauna un kibbeles pestiht.

Tā tahda trafgalwiga dsihwe zilwekam prahhtu un garra spehku nobende, un winsch tif us to ween dsennahs, sawas kahribas un traktus meefas-preekus peepildiht, un kad tif tas winnam labbi isdohdahs, tad tas jau winnam irr tas debbes-preeks.

Jau pa dauds reisehm tas gohdigs Neimarks sawu schwahgeri bij' glahbis no apseektla un kauna, un dauds reis arri to pehdigo kapeifu winnam atdewis; bet wissas luhgschanas un mahzibas bij' ka wehja runnatas, preeksch tahs — Deewam schehl — jau pa wissam samaitatas firds.

Kad Neimark's kahdu reis' ar mihteem wahrdeem sawam schwahgerim pahrmette winna besgohdigu dsihwi un ka tas pahr sawu dehlu ne mas ne gabda joht, tad schis, peeri sarahwis, dufmigi atteize: „Kad Deews man mannu seewu nonehmis, lai tad arri nemm to dehlu!“

Ja nu Neimark's arri scho reis' gribbetu winnam palihdseht, tad jau sawu wahrdu pahrkahptu, jo jau pagahjuscha reise winsch tam bij' teizis, ka nu, ja wehl ta darrischoht, wairs ne buhschoht ne buht tam palihdseht, neds ar to kahda wihse eelastees — un schis arri bij' to wahrdu isteizis, ka buhschoht labbotees. Kamehr nu Neimark's scho leetu pahrdohmadams pa istabu schury turp staigaja, tamehr winna schwahgeris, galwu noduhris, schury turp skattidamees, ceraudsija pahri dukatus, ko tee, pirmiht mekledami, ne bij' usgahjuschi. —

„Tà!“ — schis azzis isplehtis eebahwahs, — „te selts pa grihdas wirsu mehtajahs, laifam gan ta deht, ka lahde wairs naw ruhmes. Tu blehdigs zilweks! Preeksch pasaules tu isleezees nabbags, lai tu jo wairak warretu pleht un kaut. Tew wis ne truhst spehka mannim palihdseht, bet tu tik ne gribbi. Skohpums, kas wissa launuma fakne irr, tawu firdi darra tik zeetu ka afmini.“

„Nemm', schwahger mihtajs, nemm' preeksch sew, ko tu essi atraddis,“ — ta Neimark's tam lehnigi atbildeja, — „man schodeen laime gaddijahs un tad nu waijag' tew arri no tahs dabhuht. Deews mannim mannas behdas atfuh-tija weenu nepasistamu baggatu kungu, un tas ar to sewim preeku us swehtkeem darrija, ka, muns ne mannoht, muhs baggatigi apdahwinaja. Ja ar to, kas tew rohka, wehl naw deesgan preeksch taween parradeem, tad teiz, zil tew wehl waijaga“ — ta winsch sazzija, to pilnu malku rahdidams — „es tew labprahht dohschu, ja tik tu nu gribbi palikt par labbaku zilweku un ka tad es zaur to ta augsta Deewa schehlastibu eemantotu, ko man taggad waijag', sawu seewinu glahbt.“

Kluffi tas stahweja pee durwim atflehjees un tahs wissu-sliktakas dohmas no sawa schwahgera Neimarka dohmadams. Tad teize: „Tik ta nelaine tawu firdi darra mihtsu, kad jau Deews tewi sohda. „Schè!“ — ta winsch brehze — „schè nemm' sawu grehka-naudu, ta irr sagta manta!“ To teizis, winsch ka swehrs azzis grohsidams, nosweede to nau du Neimarkam pee kahjahm un tad durwu klinki fatwehris blahwe: „Nu es wissai pasaulei isteikschu, kas irr leekulis, un ka warr seltu un sudrabu kraht.“

Altonas deenas Neimarkam pagahje weenas behdas un assaras, un Martas brahlis pa to laiku dsihwoja weenadi ween, winna gohdu aprahdams.

Pa nelaimi grahfs Rosenfranz tublin pehz pirmas seemas-swehtku deenas bij' aisreisojis us Sweedru semmi, sawus raddus apmekleht, un ta tad ne weena ne bij', kas Neimarka gohdu glahbtu.

Dokters, wehl zittus prahtigus ammata = beedrus palihga nehmis, pa westi nopublejahs to flimmo gribbedams ahrsteht; tadeht nu tehvam un meitai to behdu-sinnu fluddinaja, ka zilweku sapraschana wairs ne ko ne eespehjoht, un ka effoht wehlejana leeta, kaut Deews to nelaimigu drihs pee sewis nemtu. Tehws un meitene jau us to ween bij' dohmajuschi, un jau sataisjuschees, tahdu sinnu sanemt.

Tas bija paschas pehdejas gadda deenas waklara, kad Sofie pee eljes

swezzes gaischuma sawai mirdamai mahtei kahdus eepreezinadamus Deewa wahr-
 dus preekschâ lassja. Riklahs, itt kâ winna buhtu jaunu spehku dabbujuse, bet
 tas, Deewam schehl, bij' iif tabs pehdejas atleekas, kopyâ fanemtas, kas, tâ
 fakkoh, nu beidse degt. Pulkstens fitte dimpadfinit. Slinneeze mihligi uslub-
 foja tohs sawejus, tad drebbedama sneedse sawu labbu rohku Sofiei un tad ar
 lehnu balsi teize: „Dsihwo weffela, mans engelibt mihfajs, un turri, kamehr tu
 dsihwo, weenumehr Deewu preeksch azzim un firdi, tad tu ne kad ne grehlofi.“
 Tad greese sawas azzis us sawu laulatu draugu, kas raudadams winnai galw-
 gallâ stahweja, un teize: „Ne raudi wis, mihfajs wihrin, es juhtu, ka man
 ja-eet prohjam un no tewis teitan ja-schkirahs, — fanemin' mannu pateizibu
 par tawu ustizzamu mihlestibu, un ja pehz mannas nahwes gribbi man ko pa prah-
 tam darriht, tad, mihlajs, ne atstahj mannu us grehku zelleem straipaledamu
 brabli, lai gan winsch us to wissu-taunako wihsi tew pretti darra; tu jau sunni,
 ka muhsu leelajs meisteris fakka: Mikhtojeet sawus eenaidneekus, swehtijeet tohs,
 kas juhs nolahd, darreet labbu teem, kas juhs eenihd, un luhdseet preeksch teem,
 kas juhs apkaitina un waija.“ Tad winna Neimarka rohku zeeti speede, un
 kad schis bij' atbildejis: „Tas mannim buhs swehta leeta, tawu prabtu peepil-
 diht“ — tad winna tâ kâ eepreezinata us debbesi stattijahs, un pee winnas
 bahla waiga bij' nomannans, itt kâ kad winna buhtu druszin pasmechjusehs. —
 Un tuhdat arri bij' aischahjuse no schahs pasauls.

Tas pehdejs dsihwes azzumirklis irr riktigs speegelis preeksch katra
 zilweka; te warr redseht, ka tas taisnajs mirst preezigs un kâ pasmeeda-
 mees, bet kas besdeewigajs isbihjees un mohzidamees. — Tadehl, ja
 gribbi mahzitees dsihwoht, kad' tew arri waijag' redseht, ka zilweki mirst!

H. L.

Siuna, jif naudas 18. Juli-mehn. deenâ 1845 eeksch Rihges maffaja
 par daschahm prezzehm.

Par	Maffaja:		Par	Maffaja:	
	Subr. nauda.	Rb. R.		Subr. nauda.	Rb. R.
1 pahrer rudsu, 116 mahrzins smaggu	2	15	1 pohdu (20 mahrzineem) wasflu	6	50
meeschu, 100 mahzin. smaggu	1	70	tabaka	—	75
kweeschu, 128 mahrzju. smaggu	2	80	sweesia	2	90
ausu	1	20	dselses	—	75
firna	3	—	linnu, frohna	1	75
rapsu rudsu-miltu	2	10	brakka	1	40
bihdeletu rudsu-miltu	2	50	kannepu	1	10
bihdeletu kweeschu-miltu	4	—	schichtu appinu	2	—
meeschu-putrainu	2	20	neshichtu jeb prezzes appinu	1	20
eesala	2	—	muzzu silku. eglu muzza	6	75
liynu-sehltas	3	50	— laedu muzza	7	—
kannepu-sehltas	1	60	smalkas sahls	4	10
1 wessumu seena, 30 pohdus smaggu	4	50	rupjas baltae sahls	4	50
barrotu wehrschu gallu, pa pohdu	1	80	wahri brandwihna, puffedegga	12	50
			dimdegga	13	50

Lihds 18. Juli pee Rihges irr atnahkufchi 605 kuggi un aiskraukufchi 524.

Brihw drikkelt. No Widsemmes General-gubernementes pusses: Dr. C. E. Napierky.